



FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Praktbåtyxa från Tolsum, Ringarums socken, Östergötland
Hellman, Gustaf Adolf
Fornvännen 254-256
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1947_254
Ingår i: samla.raa.se

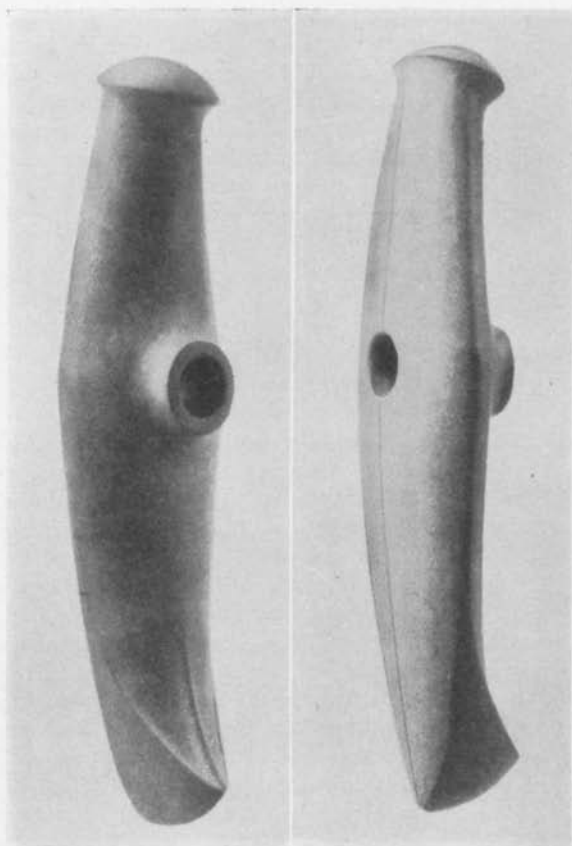
och 1932 års byggnadsstadga äro rätt goda. Dessa erfordra dock den kompletteringen, att Arkeologiska kommissionen tillerkännes rätt att avge utlåtande i viktigare kulturminnesfrågor. Inom en nära framtid kommer Finlands föräldrade fornminneslag av år 1883 att underkastas en fullständig revidering och i samband därmed skola även andra kulturminnesfrågor än de, som direkt höra under fornminnesförordningarna, tagas i betraktande. Sålunda är en lag om skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader påtänkt, liksom även en förordning som fastställer värden av staten tillhöriga äldre byggnader. Måhända erbjuder sig då ett tillfälle att komplettera stadsplanelagen och byggnadsstadgan i ovan anförd riktning.

Nils Cleve

PRAKTBÅTYXA FRÅN TOLSUM, RINGARUM SOCKEN, ÖSTERGÖTLAND

I samband med inventeringsarbetet för den ekonomiska kartan påträffades under sommaren 1946 resterna efter sannolikt tre enmansgravar ca 600 m NV om Tolsu Södergård i Ringarum sn, Östergötland. Gravgruppen upptäcktes efter att jordbruksarbetaren Sture Ährlin, anställd på ägogården, vid upprensningsarbete i ett grustag tillvaratagit en synnerligen elegant båtyxa. Samtidigt meddelades att en flintyxa anträffats i ett till Stora Norby framkört grusslag från samma grustag. Vid besiktning av fyndplatsen konstaterades i grussläntens översta parti omlagrat grusmaterial bildande tre gropar rakt ovanför den plats, där båtyxan påträffats, och i vars närhet också flintyxan legat. Vilken grav föremålen tillhört kan naturligtvis icke avgöras. De tre gravarna lågo i NV—SÖ riktning i förhållande till varandra, på högsta delen av en grusrygg, orienterad N—S. Endast mycket obetydliga rester funnos kvar av enmansgravarna. Den NV gravens bottenparti var nu 0,5 m långt och 1 m brett, vid ytan 0,8 m resp. 1,6 m. Djupet var 0,85 m under ett tidigare borttaget ca 0,1 mäktigt grästorvlag. Fyllningen utgjordes av grus, och i detta iaktogs omedelbart ovanför gravens botten märken efter ett par stenar. I grustaget nedanför lågo flera 0,2—0,4 m stora stenar, som synbarligen tillhört gravfyllningen. Den orörda grustagsslänten innehöll inga dylika stenar. En smal mörk rand iaktogs i gropväggen. Möjligen härrörde denna från grästorv, med vilken man invändigt klätt gravgropen. De båda andra likartade gravarna lågo 1 m resp. 3 m SÖ om den förstnämnda. Längd och bredd var vid botten 0,3 m och 0,7 m resp. 0,2 m och 0,5 m. De voro orienterade i närmast N—S. Djupet var 0,7—0,8 m under det borttagna gruslagret. Inga ytterligare fynd gjordes.

Båtyxan är av grönsten och väl slipad, längd 24,7 cm, bredd vid skaft-hålet 6,9 cm och tjocklek 3,2 cm. Nackändan har en tydligt markerad knopp,



*Båtyxa från Ringarum sn, Östergötland. — Battle-ax
from Ringarum parish, Östergötland.*

eggpartiet är svängt nedåt och skafthålet är på undersidan utbildat med en låg holk. Mitt på översidan finnes en längsgående smal list och på undersidan vid eggpartiet förekomma tre liknande 0,5 cm långa lister, en vid vardera kanten och en på mitten. Yttersidorna ha vid skafthålet en knopp-liknande bildning. Genomskärningen är närmast oval. Flintyxan har svagt utbildad hålegg, längd 8,8 cm, största bredd 4 cm och största tjocklek 2 cm. Färgton mörkgrå. Smalsidorna äro ojämnt slipade och yxan i övrigt verkar dåligt utformad. Möjligen är den ursprungligen skadad. Yxan är typisk för de flintyxor, som brukar förekomma i fyndmaterialet från båtyxgravarna.

Tolsumbåtyxan tillhör den äldre gruppen av svenska båtyxor, vilka i stort sett kunna dateras till gånggrifttidens andra hälft. Den är närmast en

variant av den s. k. Hurvatypen. Av denna svenska typ finnas ett 110-tal i vårt land, de flesta i södra och mellersta Sverige enligt Forssander, Die schwedische Bootaxtkultur, Lund 1933. Ingen av dem kan dock mäta sig med exemplaret från Tolsum. Denna praktyxa är, som bilden visar, den mest eleganta och välformade båtyxa av denna huvudtyp, som väl någonsin upptagits ur svensk jord. De båda föremålen ha i Statens Historiska Museum inventarienummer 23558.

G. A. Hellman

NOTES

A Remarkable Find of a Skeleton from the Period of the Passage-graves. Axel Bagge reports the find of a human skeleton — a young girl of the Nordic racial type, lying forwards in a bog at Rogestorp in the parish of Luttra, Västergötland. An arrow head of flint, found at a distance of about six metres north of the skeleton and on the same level, dates the find to the period of the passage-graves. It appears as if the girl had been sacrificed or killed by drowning. Both her legs are bent upwards to her thighs. That her death must have taken place in July—August is shown by the many raspberry seeds lying in the place of the stomach.

»Old Quarter of the Town.» An account is given of what has been done in Finland to preserve ancient buildings in the towns. Nils Cleve also indicates further possibilities for the continuation of this matter. The law for the preservation of ancient monuments passed 1883 in Finland concerns only the preservation of churches. Thanks to the town-planning law passed 1931 and the building regulations of 1932 the conditions in this case are rather favourable. These, however, need to be completed in one important point — that the »Arkeologiska kommissionen», which corresponds to the Swedish »Riksantikvarieämbetet», assigns the right to deliver an opinion in certain important questions. A law concerning the protection of important buildings pertaining to the history of culture is considered in connection with a planned revision of the law passed 1883 for the preservation of Finland's ancient monuments. An edict concerning the preservation of older buildings belonging to the state is also planned.

An Excellent Battle-Axe found at Tolsum in the Parish of Ringarum, Östergötland. G. A. Hellman describes a find consisting of two stone-axes — one of them a flint axe 8,8 cm long and dark grey in colour, the other an excellent specimen of a battle-axe of stone, 24,7 cm in length and belonging to an older group of Swedish boat-shaped axes which on the whole can be dated to the latter part of the passage-grave period. About 110 specimens of this type of battle-axes are known from Sweden. This particular specimen, however, is probably superior to them all.